

P. Dreimanis. **Vadonis vispārējā un Latvijas vēsturē.** —
I. daļa. Rīgā. Valtera un Rapas akc. sab. izdevums. 214 lpp. Grāmatu
rokās saņemot rodas patīkams iespaids: labs papīrs, skaidra druka, daudz
un glītas ilustrācijas. Šādu skaistu ārpusi, diemžēl, bieži nesastopam pie
mūsu mācības grāmatām. Šī grāmata grib iet savus ceļus vēstures pa-
sniegšanā, jaunus ceļus. Viņa dod tik atsevišķas ainas par spilgtākiem,
momentiem cilvēces attīstībā, tikai otrā pusē autors ieved sistematiku.
Taču ainas tā izvēlētas, ka attīstības kontinuitate netiek pārtraukta. Au-
tors iesāk savu ainu galeriju no tiem laikiem, kuŗos cilvēku sāk manīt
dabas koncertā, kaut arī vēl ne viņa gara izteiksmē, bet viņa tīri fiziskā
klātbūtnē. Vai katrai aintai vārdos iet līdzī aina zīmējumā. Tā autors
iesāk ar cilvēku aizvēsturiskā mežā, kad tas prot tikai ar rungu aizsar-
gāties un barojas no nejauša laupījuma, saknēm un augļiem. Tad cil-
vēks mācas medīt, ķeŗ laupījumu viltus līdzekļiem un sāk lietot ieročus,
sāk arī vingrināties pirmatnējā mākslā. Tad viņš iepazīstas ar uguni,
iemācas pats to izdabūt, kad vien vēlas. Uguns kalpo tālākai kulturai
un saista cilvēku pie pastāvīgākas noņemnes, ap kuŗu nu sāk kopot
kustopus. Tālāk redzam cilvēku nodrošinam sev noņemni ar to, ka

būvē viņu ezerā uz pāliem. Nu nāk jauns dzīves veids: staiguļu no-
metne un pēc tā pirmatnējā zemkopju noņemne. Ar to tad nobeigta tā
nosauktā „aizvēsture“, 21. lpp. Protams, varam būt dažādās domās par
šo loģiskā gaitā izvesto attīstības etapu kārtību. Bet tas nav no tik
liela svara. Skolotājs šē atradis diezgan pateicīgas vielas tālākai ap-
strādāšanai un skolnieka ieinteresēšanai, skolnieks turpretim drošu at-
balstu zināšanu piesavināšanās procesā. Pēc tam nāk „istā vēsture“.
Šē lasam pa stāstiņam par Eģipti, Bābeli, Foinīķiju. Man liekas, ka
tas drusku par maz un nepilnīgi. Tad 16 stāstiņu par grieķiem, 13 par
romiešiem. Tagad autors ievēd ģermaņu vēsturē un rāda, kā viņi
pamazām iespiežas Romas valstī. Stāstiņos par vidus laikiem autors
piegriez lielāku vērību Rietum-Eiropai, kurpretim Austrumiem — Byzan-
tijai veltī par maz, kaut gan viņas kulturelais iespaids tiklab uz Rietum-
Eiropu, neizņemot arī Kārļa Lielā radīto valsti un arabu pasauli, ir ļoti
liels. Tāpat arī aina par garo laikmetu no ģermaņu invāzijas līdz krusta
kaņiem ir par daudz fragmentāla. Nonācis līdz krusta kaņiem,
autors apstājas pie Latvijas vēstures. Šeit mainas grāmatas metode:
stāsts top sistemātiskāks. Šādu sistemātizētu stāstu autors noved līdz
Vestfales mieram.

Valoda grāmatā ainām bagāta. Stāsts viegli saprotams un pie-
ejams grāmatas priekšvārdā minētam vecumam. Ilustrāciju 123, dažas
kā pielikumi uz divām lapām. Tās, ar dažiem izņēmumiem, labas un
skaidras un, es teiktu, savā vietā. Tikai nākamam izdevumam vēlētos,
lai autors šīs ilustrācijas aprakstītu, jo lakoniskais paraksts, piem.,
„Olimpija“, „Uzvaras gājiens“ (72.—73. lpp.) u. t. t., sniedz visai maz,
un man liekas, ka bieži jo bieži arī skolotājs būs nezināšanā, ko nozīmē
viens vai otrs attēlotais priekšmets vai darbība, nerunājot jau par pie-
minētajiem, ekām; šur tur zīmējumiem klātpieliktie skaitļi tā vien liek
meklēt, kur viņiem attiecošies paskaidrojumi.

Nav grāmata bez misekļiem. Viens no tādiem ir tas, ka autors
nav šķīris hipotetisko no faktiskā; vai skolotājs to katreiz varēs izdarīt
un bērniem aizrādīt? Maz gan. Par dažu grāmatā stāstīto jāšaugas,
piem., 8. lpp., vai vienu krama gabalu pret otru sitot var dabūt dzirk-
steles, kas spēj aizdedzināt sausas lapas? Bērni to var pārbaudīt, un
ja nu eksperiments neizdodas? Dažās vietās ir tiešas nepareizības;
pieveidišu tik kādas. Nepareizs ir apgalvojums 61. lpp., ka grieķu
sliktās izturēšanās iespaids novedis Aleksandru Lielo „pie briesmīgās
slimības“; L. Levins, Die Gifte in der Weltgeschichte. Berlin. 1920.
169.—180. lpp. domā, ka slimība, kas Aleksandru Lielo novedusi kapā,
bijusi aknu iekaisums uz pārlieta alkohola lietošanas pamata, viņa
ilgusi ap 10 dienām un pārciesta pa lielākai daļai kājās. 62. lpp.
etrusku ierašanās IX. g. s. no austrumiem pa jūru Itālijā ir nedroša,
gadu simtenis tāpat. Tad nevarēsim arī iedomāties, ka jau IX. g. s. tie
tūlī itkā pēc plāna ierikotu pilsētas ar ūdens vadiem un netīrumu
notekām. 68. lpp. Kornelijs Scipions Jaunākais figurē kā otra puniešu
kaņa vadonis (206.—202) un arī kā trešā kaņa nobeidzējs 146. g. Tā
taču nav viena persona, bet divas un tikai adoptīvā radniecībā.
165.—166. lpp.: garīgā kultura (XII. g. s.) gan jāattiecina uz XIII. g. s.,
jo tikai tad sākās inkvizīcija. Ari tā aina, ko autors tēlo 174. lpp.
apakšā: „...nu vasaļi atdodas muižas saimniecībai: ieriko parkus,

kuŗu zaļumos nogrimst mūŗa pilis...“ noder tikai XVIII. g. s. un ne XIII. vai XIV. g. s.

Jāaizrāda arī uz savādo sveŗvārdu rakstības veidu. Ja vēl Peloponeza, Pizistrats, Pozeidons u. c. rakstību ar z varētu aizbildināt ar vācu un franču, ne angļu iespaidu, tad „Kolozejs“ nav ne ar ko attaisnojams, tas ir vidus laiku nosaukums, ne seno latīņu, un atvasināts no grieķu kolossós, arī italiski viņš skan colosso. Eirota, bet Dzevs, pareizāki būtu Eurota un Zeus. Tāpat Bicantija ir radīta pēc vācu valodas Byzanz, bet ar nevācu galotni, te vajadzētu Bizantija (lābāki Byzantija), jo grieķi paši no IV. g. s. priekš Kristus šo vārdu tā būtu izrunājuši. Grāmatā ir arī valodas neskaidribas, piem. 40. lpp. Atenu akropole atrodas „apaļā pakalnē“; par pakalni sauc taču kaut kuŗu vietu starp kalna galu un pakāji; akropole ir atsevišķa klints, vai to var saukt par pakalni? 43 lpp. „Dalībnieki nākošās sacīkstēs jau dodas uz Olimpiju“. 79. lpp. „mednieks izgatavo vaŗa traukus“. 101. lpp. „viņi līst lidumus“(?)

Ar šo nav izsmeltas visas kļūdas vai vietas, kas varētu izsaukt pārpratumus, neesmu arī aizrādījis uz visu to, kur man gribētos redzēt citādu ainu. Taču man noteikti jāsaka, ka viss aizrādītais un neaizrādītais nebūt nemazina grāmatas vērtību, jo grāmatas labās īpašības ir pārsvarā. Skolotājam top dots daudz brīvības vēstures vielas apstrādāšanā, ilustrācijas netiekvien paskaidro vielu, bet var noderēt kā labs līdzeklis atsevišķiem interesantiem papildinājumiem. Ilustrāciju svaru audzināšanā un mācīšanā ārzemnieki sen novērtējuši, izdodami arī vēsturē lētus un skaistus ilustrāciju albumus. Mums šādu nav un mēs arī nevaram cerēt uz drīzu viņu parādīšanos. Tāpēc šis autora un izdevēja pasākums silti apsveicams.

Novēlu grāmatai jo plašu lietotāju draudzi, to viņa pelna. Tad arī visi tie negludumi, kas tagad šur tur manami, varēs tikt novērsti nākošā izdevumā.

Prof. A. Tentelis.